
Slutsatser och sammanfattning

NY RAPPORT FRÅN DEMOKRATIRÅDET

Demokrati utan utland

SNS

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, är ett fristående nätverk av ledande beslutsfattare i privat och offentlig sektor med engagemang i svensk samhällsutveckling. Syftet är att skapa underlag för rationella beslut i viktiga samhällsfrågor genom forskning och debatt.

SNS Demokratiråd

Demokratirådet består av fristående forskare som på SNS uppdrag presenterar begrepp, analyser och resultat från undersökningar av demokratins normer och funktionssätt. Syftet är att genom årliga rapporter stimulera till en konstruktiv och saklig debatt kring demokratins villkor.

Demokratiråds rapport 2001

Årets rapport heter *Demokrati utan utland* och har författats av Olof Petersson, Karl Magnus Johansson, Ulrika Mörth och Daniel Tarschys. Rapporten sänds till alla SNS-medlemmar.

SNS Förlag

Box 5629

114 86 Stockholm

Telefon 08-507 025 00

Telefax 08-507 025 25

E-post order@sns.se

Hemsida www.sns.se

Demokratirådets hemsida www.sns.se/dr

Globaliseringsmotståndarna för pessimistiska Demokrati möjlig även utan utland

Som en liten, öppen ekonomi är Sverige starkt beroende av förlopp i omvärlden. Inom många delar av samhällslivet har nationsgränserna redan förlorat all praktisk betydelse. Men vad händer med demokratin när utlandet försvinner?

Demokratirådet vill ingalunda underskatta de svårigheter som står i vägen för en demokratisk globalisering och en stärkt europeisk demokrati, men menar ändå att det inte finns anledning till pessimism. Det är fullt möjligt att anpassa våra demokratiska institutioner och beslutsregler till den typ av avgöranden som i allt större utsträckning fattas på internationell nivå.

Demokratin har redan börjat söka nya arbetsformer. En tydlig tendens under senare år är att riksdagen och andra parlament ägnar större utrymme åt internationella frågor. Transnationella parlamentariska församlingar har också fått ett växande inflytande, inte minst Europaparlamentet. Partiernas internationella kontakter ökar.

Globalisering och europeisering behöver inte leda till att folkstyrelsen försvagas. Det finns stora men outnyttjade möjligheter att stärka de demokratiska inslagen i den internationella politiken. Demokratirådet föreslår ett antal praktiska reformer för en demokrati utan utland.

Sverige trea i globaliseringsligan

De stora kapitalflödena och det teknologiska försprånget förklarar varför Sverige räknas som världens tredje mest globaliserade land.

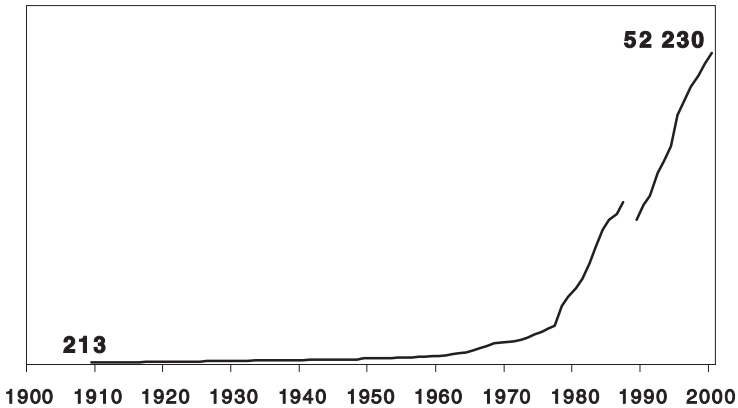
1. Singapore
2. Nederländerna
- 3. Sverige**
4. Schweiz
5. Finland
6. Irland
7. Österrike
8. Storbritannien
9. Norge
10. Kanada

Undersökningen har genomförts av tidskriften *Foreign Policy*. Indexberäkningen bygger på data om handel, kapitalflöden, kontakter och informationsteknik. Resultatet beror till stor del på graden av öppenhet i ekonomin. Det ligger i sakens natur att globaliseringsligan leds av små länder med öppen ekonomi. Men det är hur som helst ett faktum att den svenska samhällsutvecklingen är mycket starkt beroende av förändringar i omvärlden.

Den globala bowlaren

Vart tar alla partimedlemmar vägen och varifrån kommer alla internationella organisationer? I förra årets demokratirådsrapport fanns ett uppmärksammat diagram, som visade att de svenska politiska partierna inte skulle ha en enda medlem kvar år 2013 om utvecklingen fortsatte i samma takt. Diagrammet nedan visar att antalet internationella organisationer ökar explosionsartat.

Antal internationella organisationer

Källa: Yearbook of International Organizations. Union of International Associations.
Anm.: Omläggning av statistiken 1988-1989.

Globaliseringen och de nya kommunikationsmetoderna förändrar medborgarnas handlingsrepertoar. Parallellt med det sjunkande intresset för partipolitik och andra traditionella deltagandeformer ökar engagemanget när det gäller andra former att påverka samhället.

Rapportens innehåll – en översikt

1 När utlandet försvinner

Ekonomins globalisering har redan fått genomgripande konsekvenser. Det politiska livet blir alltmer gränsöverskridande. Men demokratins arbetsformer har ännu inte anpassats till de nya förutsättningarna. Att låta den ekonomiska globaliseringen fortgå utan försök till gemensam styrning genom vissa former av politisk globalisering, vore lika orimligt som att låta den politiska globaliseringen leda till en försvagning av det demokratiska samhällsskicket.

2 Politiker utan gränser

Utvecklingen går i riktning mot flernivådemokrati. Gränsöverskridande kommuner, den nya diplomatin och multilaterala förhandlingar betyder att politiskt samarbete över gränserna inte längre begränsas till bilaterala regeringförhandlingar. Även frivilliga organisationer och politiska partier bedriver en form av diplomati.

3 Demokratins globalisering

Globaliseringens demokratiproblem rör främst riskerna för tjänstemannavälde, motreaktioner, vidgade klyftor och legitimitetsförlust. Men det finns flera tecken på demokratins pågående globalisering. Den fria rörligheten underlättas, ett europeiskt medborgarskap växer fram, företagen tar ett större samhällsansvar, politiken finner nya styrningsformer, det civila samhället globaliseras och möjligheterna öppnas för gränsöverskridande parlament och en global rättsordning.

4 Vart går EU?

Vardagsintegrationen innebär att det pågår ständiga förhandlingar mellan olika aktörer som är invävda i varandra i flera olika skikt: övernationella, nationella och subnationella. Mjuk normgivning innebär normer och riktlinjer som har en rättslig innebörd utan att vara formellt juridiskt bindande. I takt med att EU:s makt växer ökar kraven på att EU borde regleras genom en konstitution.

5 Vad gör vi åt det demokratiska underskottet?

Globalisering och europeisering behöver inte leda till att folkstyrelsen försvagas. Det finns stora men outnyttjade möjligheter att stärka de demokratiska inslagen i den internationella politiken. Därtill krävs en aktiv politik för demokrati utan utland.

Risken för nya klyftor är påtaglig. Det europeiska samarbetet kommer aldrig att bli särskilt framgångsrikt om det inte når ut till alla, även de lågutbildade. Med Erasmus får flitiga studenter en chans till en tids universitetsstudier utomlands. Men ska vi nå fram till ett reellt unionsmedborgarskap måste också eleverna på vårdlinjen och fordonsprogrammet ges chanser till vidgade europeiska kontakter. Ett EU som förebehålls en akademisk, politisk och kulturell elit kommer aldrig att bli tillräckligt slagkraftigt

I dag använder EU en dryg tredjedel av sin budget till så kallad strukturpolitik, som syftar till att främja den sociala och ekonomiska sammanhållningen. Det finns stora förutsättningar att överföra resurser till ett nytt slags strukturpolitik, en strukturpolitik för demokrati. Den politiska och kulturella sammanhållningen skulle kunna stärkas genom att främja en gränsöverskridande demokrati.

Orsaken till dagens demokratiska underskott är inte endast brister i de formella beslutsreglerna och relationerna mellan olika institutioner, utan minst lika mycket avsaknaden av en demokratisk infrastruktur, av fungerande former för nyhetsförmedling, opinionsbildning och folkrörelsekontakter över gränserna.

Betydande insatser behövs för att skapa ett offentligt rum i Europa och ge det europeiska medborgarskapet en reell innebörd. Demokratirådet föreslår insatser för att stimulera medierna och ge europeiska och globala frågor en större tyngd i skolan och utbildningen. För att inte det europeiska samarbetet skall bli ett monopol för de välutbildade måste större resurser anslås till att forcera språkbarriärerna. Av särskild betydelse kunde i detta sammanhang vara ett översättningsstöd som främjade spridning av böcker, artiklar och inlägg.

Medlemmarna i årets demokratiråd forskar om demokratifrågor och internationell politik. Ordförande i SNS Demokratiråd är statsvetaren **Olof Petersson**. **Ulrika Mörth** är filosofie doktor i statskunskap och verksam vid Stockholms universitet. **Karl Magnus Johansson** är filosofie doktor i statskunskap och verksam vid Södertörns högskola. **Daniel Tarschys** är professor i statskunskap vid Stockholms universitet och var tidigare Europarådets generalsekreterare.

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle
Center for Business and Policy Studies